

Mavisel YENER

www.maviselyener.com

'Gün Bilmecelerle Başlar' adlı yapıtta Ayla Çınaroğlu ile Mustafa Delioğlu, okuru özgür düşünmeye çağırır, değerli bir işbirliğine imza atmışlar.

Okul öncesinden başlayarak, daha büyük yaş gruplarına da söyleyecek çok sözü olan **'Gün Bilmecelerle Başlar'** insan olma yolculuğunda karşılaştığımız bilmeceleri yeniden soruyor bize.

Bu bir bilmece kitabı değil "bilme!" kitabı. En büyük bilmece insanoğlunun kendisi! Her gün yüzlerce bilmece çözmek zorundayız. İlk sayfada okura bu duyumsatılıyor. Güne bilinmezlerle başlıyor kahramanımız. İlk bilinmezi gece. Bir de uyanmış ki aydede geceyle birlikte sürüklenip gidivermiş. "Gece nereye gitti?" İşte günün ilk bilmecesi! Gece güneş neredeydi? Yeniden doğacağı zamanı ona kim söyledi? Bu bilmeceler, çocuğun her şeyi anlamlandırma merakıyla yoğrularak düşünmeye, sorgulamaya kapılar açıyor.

Kitabın kahramanı, yüzünü yıkarken musluktan akan suyun nereden geldiği bilinmeziyle karşılaşılıyor. Üstünü giyinirken, o kumaşların nasıl, kim tarafından dokunduğunu merak ediyor. Defterlere, kitaplara hangi ağaç, nasıl can veriyor acaba? Kahvaltıda içtiği süt, ne renk bir inekten sağıldı? Çocuk yazınının özgün kalem Çınaroğlu bu soruları (bilmeceleri) çoğaltarak okurunu varoluşun büyük labirentinde dolaştırıyor. Farkında olmaya bir çağrı bu. Yediğimiz yumurta, yüzümüzü okşayan rüzgâr, sahipsiz bir kedi, çöpleri toplayan biri, belleğimizde bilmeceler, yanıtlar oluşturursa sorgulayan, düşünen zihnimizi fark ederiz, kendimizi anlarız.

En Büyük Bilmece: Yaşam

Çınaroğlu, gün içinde çocuğun kafasını kurcalayan onlarca soruyu kahramana sordurduktan sonra en büyük keşfe getiriyor sözü: "Peki ya ben nasılım? Nasıl biriyim acaba ben? Arkadaşlarım sever mi beni? Benim için onlar ne söyler?" (s, 22) En büyük keşif kendini keşfetmektir, kitaplar işte bunu yapar. Üstelik böyle akıcı, sıcacık, şiirli bir dille yoğrulmuşsa...

Kitapta kullanılan öğretmen karakteri de çok dikkat çekici. Solgun görünen öğretmeniyle ilgili pek çok sorusu var kahramanımızın. "Neden solgun görünüyor bugün? Hasta mı yoksa? Öğretmenim eve gidince neler yapar? Annem gibi sökükle yemek pişirir mi?" Bu sorular çocuk okurun empati duygusunu tetikliyor, insanı ve toplum yaşamını sezdiriyor. "Selin'in kolu neden sargılar içinde? Mete neden bir haftadır okula gelmiyor? Arkadaşım bugün neden suskun? Tayfun neden itekliyor beni? Neden sapan taşıyor cebinde?" gibi sorular "başka"larını anlama, tanıma, neden sonuç ilişkisini kavrayabilme ortamı yaratıyor. Kahramanın meraklı kişiliği, okuru da onun gibi duymaya, düşünmeye istekli kılıyor.

Okuma kültürü edinme sürecinde çocuk kitapları belirleyici etkindir. Çocuğun doğal merakından yola çıkılarak yazılmış "Gün Bilmecelerle Başlar", bilmecelerin yanıtını vermiyor. Çocuğu farkında kılıyor. Düz bir cevap vermektense bir arayış yaratıyor. Soyut ve somut konularda çocuğun daha da meraklı olmasına olanak tanıyor. Çocuk kitaplarında yanıtları vermektense, çocuğun kendi tarzıyla kendi yanıtlarını aramasını sağlamak çok değerlidir. Ayla Çınaroğlu yapıtlarına baktığımızda bu özelliği görüyoruz.

Çocuk okur, yapay, samimiyetsiz yaklaşımı hemen fark edip, omuz silkip geçer. Hangi metnin ve resmin "zorlama" hangisinin içtenlikli olduğuna hemen karar verebilir. Birçok konu gibi çocuk kitaplarında "sanat"ın yozlaştırıldığına zaman zaman tanık oluyoruz. Din ve duygu istismarı yapan, ayrımcılık kokan (doğrudan, 'ayrımcılık yapmayalım' diyen kitaplar da ayrımcılık fikrini çocuğun bilinçaltına koyarlar, dikkat!) entipüften kaleme

alınmış çocuk kitaplarının bu yüzyılın okuruna seslenemeyeceğini yazılarımda defalarca vurguladım.

Çocuk Kitabının Çağdaş Bildirisi

Ayla Çınaroğlu ile yapıtın çizeri Mustafa Delioğlu, çocuk kitabının çağdaş bildirisini yeniden gözümüzün önüne koyuyorlar. Sanatın nasıl bir savı olması gerektiğini, yazar ve ressamın yalnızca “çocuk” ile ilgilendiğini duyumsatıyorlar. Dayatmasız, özgürce sunulan metin, yüreklerde onlarca kapı açıyor.

Kitap illüstrasyonunda dijital yaklaşımın alıp başını gittiği bir dönemde Mustafa Delioğlu'nun tarzı, devrimci sanata dönüşen bir yaklaşımı simgeliyor. Yayın sektörü dijital ortamda yapılan çizimleri, renk vb gibi değişiklikleri yeniden düzenleyebildiği, katmanlı çalışmaya olanak verdiği için yeğlemekle birlikte, çocuk kitabının aynı zamanda bir sanat eseri olduğunu zaman zaman gözardı edebiliyor.

Delioğlu fırçasıyla yalnızca çocukları değil, her yaştan okuru sanata davet ediyor. Sanatçının çizdiği her sayfa bir tablo değerinde, iliklerine kadar emek ve içtenliğin soluğu duyuluyor. Özellikle okul öncesi için hazırlanmış kimi çocuk kitaplarında kullanılan, birbirinin benzeri çizimlerin sanatın ruhundan uzak, metnin yüreğine dokunmadan, belli bir “tavır” dan uzak, “şiirsiz” çizimler olduğuna tanık oluyoruz.

Çocuk ve gençlik edebiyatı alanına değerli akademik katkıları olan Prof. Dr. Sedat Sever diyor ki: “Çocukların; yaşamı, insan gerçekliğini tanımaları, öğrenmeleri için dilin anlatım olanaklarına gereksinimi vardır. Bu etkileşimde okurun sorumluluğu dilsel iletilerin çözümlenmesine yönelik duyuşsal ve bilişsel bir alımlama sürecine girmesidir. İşte, resimler görsel bir öge olarak bu süreci, alımlayan (okuyan-izleyen) açısından çok uyarınlı bir etkileşim ortamına dönüştürür.(s. 166-Çocuk ve Edebiyat- Tudem Yayınları)”

Sever, okul öncesi yaş grubunun kitabı “izleyen” olduğuna vurgu yapıyor. Kitabı “izleyen”, ona “bakan” okul öncesi yaş grubu resmin diliyle farklı bir anlam dünyasına girecek, kitabın ona okunmasıyla birlikte bu anlamı genişletecektir. Çocuk ve kitap arasındaki iletişim sürecinde resimden beklenenin yalnızca “metinde anlatılanın resimlenmesi” olduğunu düşünmek, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine gözlerimizi kapatmak anlamına gelir. Çocuğun dünyasını iyi tanıyan, onun ilgi ve gereksinimlerini iyi bilen usta sanatçılar çocuğu heyecanlandırırlar. Yasak savma niyetiyle yapılmış, sıradan dijital çizimler çocuğu kurgu dünyasının sonsuzluğuna çekemeyecek, onun düş dünyasını harekete geçiremeyecektir.

Gün Bilmecelerle Başlar, çocukların “Allı pullu bir balon” gibi oynayacakları bir kitap. İşte, yılın resimli kitabı olmaya aday bir yapıt. Şiirli metinleri, felsefi yaklaşımı, özgün resimlemesi ve nitelikli baskısıyla çocukları “doyuran” bu kitap, okuma sevincine çağırıyor.

***Gün Bilmecelerle Başlar/ Ayla Çınaroğlu/ Resimleyen: Mustafa Delioğlu/ Doğan Egmont/ 2015/ 32s./ 5+**

CUMHURİYET GAZETESİ- Kitap eki

7 Ocak 2016